

Održivost mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj

Kontrec, Luka

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:273444>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Stručni studij - Poslovna ekonomija

**ODRŽIVOST MIROVINSKOG SUSTAVA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

Završni rad

Luka Kontrec

Zagreb, rujan 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Stručni studij - Poslovna ekonomija

**ODRŽIVOST MIROVINSKOG SUSTAVA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

SUSTAINABILITY OF THE PENSION SYSTEM IN CROATIA

Završni rad

Student: Luka Kontrec

Mentor: Izv.prof.dr.sc. Marija Beg

Broj indeksa: 0067607268

Zagreb, rujan 2023.

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____

(vrsta rada)

isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, _____

(potpis)

SAŽETAK

Mirovinski sustav dio je socijalnog sustava država. Kao takav vrlo je značajan za provođenje socijalne politike u državama. U Republici Hrvatskoj do sada je provedeno više reformi mirovinskog sustava kojima je bio cilj postizanje njegove održivosti. Danas se mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj sastoji od tri stupa. Dva su obaveza dok je jedan neobavezan. Najveći utjecaj na funkcioniranje mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj imaju dva obvezna mirovinska stupa. Upravo je na području poslovanja dva obavezna mirovinska stupa vidljivo da su do sada provedene reforme mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj bile nedovoljno učinkovite te da iz današnje perspektive hrvatski mirovinski sustav dugoročno nije održiv. Sadašnje stanje u mirovinskom sustavu Republike Hrvatske ukazuje na to da treba provoditi reforme na temelju stvarnih problema.

Ključne riječi: mirovinski fondovi, mirovinski sustav, održivost

ABSTRACT

The pension system is part of the social system of the state. As such, it is very important for the implementation of social policy in the states. In the Republic of Croatia, several reforms of the pension system have been carried out with the aim of achieving its sustainability. Today, the pension system in the Republic of Croatia consists of three pillars. Two are mandatory while one is optional. Two mandatory pension pillars have the greatest influence on the functioning of the pension system in the Republic of Croatia. It is precisely in the area of operations of the two mandatory pension pillars that it is evident that the reforms of the pension system in the Republic of Croatia have been insufficiently effective so far and that from today's perspective the Croatian pension system is not sustainable in the long term. The current situation in the pension system of the Republic of Croatia indicates that reforms should be implemented based on real problems.

Keywords: pension funds, pension system, sustainability

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka.....	1
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	1
2. OBILJEŽJA MIROVINSKOG SUSTAVA U RH.....	2
2.1. Razvoj i evolucija mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj.....	2
2.2. Vrste mirovinskih sustava	4
2.3. Mirovinski stupovi u Republici Hrvatskoj.....	5
3. INSTITUCIJE MIROVINSKOG SUSTAVA RH	8
3.1. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike	8
3.2. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje – HZMO	9
3.3. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga – HANFA	11
3.4. Središnji registar osiguranika – REGOS.....	13
4. MIROVINSKI FONDOVI U RH	15
5. TEMELJNI POKAZATELJI ODRŽIVOSTI MIROVINSKOG SUSTAVA U RH	18
6. ODRŽIVOST MIROVINSKOG SUSTAVA U RH	26
7. ZAKLJUČAK.....	33
LITERATURA.....	35
POPIS SLIKA.....	38
POPIS TABLICA.....	38
POPIS GRAFIKONA	38

1. UVOD

Socijalna skrb o građanima bitna je za svaku državu jer utječe na kvalitetu njezinih stanovnika i doprinosi zadovoljstvu. Dio socijalne skrbi o stanovništvu na razini države je i mirovinski sustav. Upravo se na temelju funkcioniranja mirovinskog sustava može vidjeti koliko država kvalitetno skrbi o svojim građanima.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je vezan uz analizu funkcioniranja i održivosti mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj. Cilj rada je prikazati temeljne značajke, ključne probleme i uspješnost funkcioniranja mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Korištenjem metoda analiza i sinteza u radu su objašnjeni ključni pojmovi, ključna područja i pokazatelji koji govore o funkcioniranju mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj. U pisanju rada upotrijebljena je stručna literatura koja se bavi mirovinskim sustavom u Republici Hrvatskoj.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad ima sedam poglavlja. Uvod prikazuje osnovne informacije o temi rada. Obilježja mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj objašnjena su u drugom poglavlju. Ključne institucije koje djeluju u sklopu mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj prikazane su u trećem poglavlju. Djelovanje mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj prikazano je u četvrtom poglavlju. Temeljni pokazatelji mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj obrađeni su u petom poglavlju ovog rada. Šesto poglavlje govori o održivosti mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj. Rad završava zaključkom.

2. OBILJEŽJA MIROVINSKOG SUSTAVA U RH

Jedna od definicija mirovinskog sustava navodi kako se radi o skupu pravnih normi te institucionalnim i financijskim aranžmanima usmjerenih prema regulaciji osiguranja rizika vezanih uz starost, gubitak hranitelja i invalidnost. Najčešće je mirovinski sustav sačinjen od više podsustava koji se dijele prema kategorijama osiguranika, načinu na koji se financiraju, načinu na koji se njima upravlja, kako su unutar njih raspoređene mirovine i dr. (Puljiz, 2007).

Mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj zakonski je reguliran. Nekoliko zakona pokriva područje vezano uz mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj. To su: Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima, Zakon o mirovinskom osiguranju, Zakon o dobrovoljnim mirovinskim fondovima i Zakon o obveznim mirovinskim fondovima (HANFA, n.d.).

2.1. Razvoj i evolucija mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj

Iako je Republika Hrvatska imala razvijen mirovinski sustav i prije osamostaljenja, u ovom dijelu rada naglasak je stavljen na razvoj i evoluciju mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj u periodu nakon osamostaljenja. Hrvatska se s problemima u sklopu mirovinskog sustava počela suočavati 80-tih godina 20. stoljeća što je uvelike bilo izazvano demografskim problemima te su ti problemi, odnosno omjer broja osiguranika i umirovljenika, s godinama postajali sve veći. S problemom financijske održivosti mirovinski sustav Republike Hrvatske susreo se i prije osamostaljenja, a taj je problem još više došao do izražaja pod utjecajem tranzicije i Domovinskog rata. Tako je, primjerice, 1996. godine omjer vezan uz osiguranike i umirovljenike pao na 1,66. U isto vrijeme došlo je i do velikog opadanja udjela koji je imala prosječna mirovina u prosječnoj plaći. Kako je rastao broj umirovljenika, rasli su i izdaci za mirovine (Raiffeisen istraživanja, 2014).

Takve okolnosti tražile su hitne reforme. Reforme hrvatskog mirovinskog sustava započele su 1999. godine, a čemu je prethodilo donošenje Zakona o mirovinskom osiguranju 1998. godine (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, n.d.). Tzv. „mini reforma“ bila je usmjerena prema povećanju održivosti hrvatskog mirovinskog sustava. U sklopu ove reforme podignuta je starosna dob vezana uz odlazak u mirovinu, produžen je period vezan uz obračun mirovina,

promijenjena je formula pomoću koje se radila indeksacija, uvedeni su stroži kriteriji vezani uz mogućnost odlaska u invalidsku mirovinu i dr. (Raiffeisen istraživanja, 2014).

Mini reforma nije uspjela postići zadani cilj, a to je održivost hrvatskog mirovinskog sustava. I nakon što je ona provedena, hrvatski mirovinski sustav se suočavao s neodrživošću u financijskom smislu. Tome su dodatno, uz demografske probleme i probleme vezane uz tržište rada, doprinijele nove vrste mirovina (za hrvatske branitelje i njihove obitelji) te odlazak velikog broja ljudi u mirovine tijekom privatizacije.

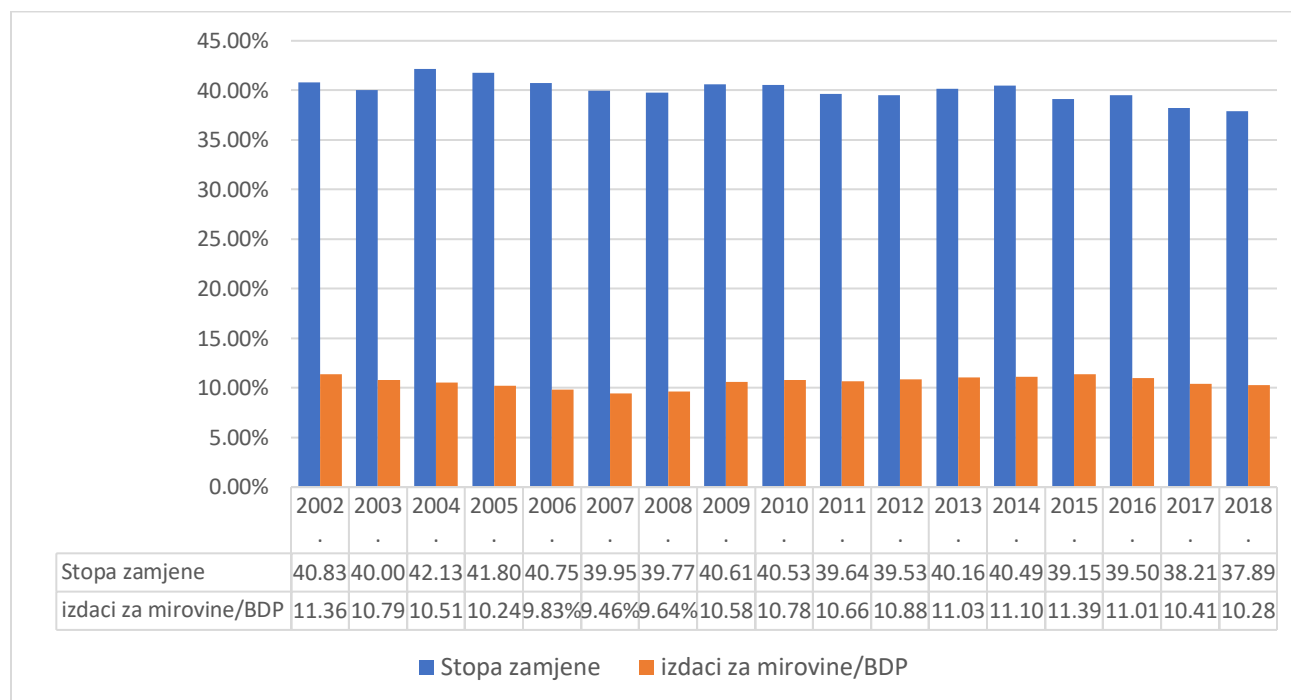
Problemi u mirovinskom sustavu potaknuli su njegovu novu reformu koja je započela 2002. godine. Kroz kapitalno su se pokriće rizici vezani uz osiguranje podijelili na više razina, ali i na više nositelja osiguranja. U sklopu ove faze reforme mirovinskog sustava, uz I stup generacijske solidarnosti, uvedena su još dva stupa koja temelj imaju u individualnoj kapitaliziranoj štednji. Dva uvedena osiguranja u mirovinski sustav su: II. obvezni mirovinski stup i III. dobrovoljni mirovinski stup (Raiffeisen istraživanja, 2014).

Reforma mirovinskog sustava koja je započela 2002. godine te koja je trajala do 2018. godine nije dovela do veće održivosti mirovinskog sektora u Republici Hrvatskoj. Kao što se može vidjeti na Grafikonu 1, izdaci za mirovine činili su 11,36% BDP-a 2002. godine, a 2018. su činili 10,28% BDP-a. U isto vrijeme, stopa zamjene (udio prosječne mirovine u prosječnoj plaći) bila je 2002. godine 40,83% dok je 2018. godine bila 37,89% (Samodol, 2020).

Upravljanje mirovinskim sektorom, bez obzira što su uvedena 2002. dva dodatna stupa, u Republici Hrvatskoj i dalje je neodrživo. Razlog tome najviše je posljedica činjenice da Republika Hrvatska još uvijek nije usvojila i implementirala transparentne mehanizme mirovinskih stabilizatora (Samodol, 2020).

Reforma mirovinskog sustava krenula je i od 2019. godine. Ona je uključila promjene vezane uz uvjete za odlazak u mirovinu i roditelje (Paić Ćirić, 2019). Najnovije reforme hrvatskog mirovinskog sustava započele su u siječnju 2023. godine. One se, prije svega, odnose na rast mirovina i na promjene vezane uz obiteljske mirovine (Vlada Republike Hrvatske, 2023). Ishodi tih reformi, odnosno njihov utjecaj na održivost mirovinskog sustava tek će se u budućnosti moći analizirati.

Grafikon 1 Stanje mirovinskog sektora od 2002. do 2018. u %

Izvor: izrada autora prema Samodol, 2020, str. 78.

2.2. Vrste mirovinskih sustava

Mirovinski sustav definira se kao skup pravnih normi te financijskih i institucionalnih aranžmana kojima se regulira osiguranje od rizika starosti, invalidnosti i gubitka hranitelja. Mirovinski sustav se sastoji od podsustava koji su definirani s obzirom na kategorije osiguranika, način na koji se sustav financira, raspodjelu mirovina te na upravljanje mirovinskim fondovima.

Mirovinski sustavi mogu biti (Puljiz,2008.):

- ❖ javni mirovinski sustavi- javnim mirovinskim fondovima upravlja država odnosno ovlaštena tijela regulirana zakonom. Temelji se na tekućem financiranju mirovinskih izdataka te unaprijed određenim mirovinskim davanjima
- ❖ privatni mirovinski sustav- mirovinskim fondovima upravlja financijske institucije. Strukturira ga privatni entitet kao što je banka ili osiguravajuće društvo te ovisi o stupnju pokrivenosti koju pruža država

- ❖ obvezni ili dobrovoljni mirovinski sustav- ovise o tome obvezuje li država osiguranike na plaćanje doprinosa iz kojih se financiraju i isplaćuju mirovine
- ❖ fondovi definiranih davanja- odnose se na mirovine koje imaju unaprijed zadanu mirovinsku formulu po kojoj država jamči njihovu isplatu
- ❖ fondovi definiranih doprinosa- iznosi mirovina ovise o uplaćenim doprinosima osiguranika u mirovinske fondove
- ❖ univerzalni mirovinski fondovi- namijenjeni su svim građanima Republike Hrvatske te se financiraju porezima i drugim javnim prihodima
- ❖ mirovinski fondovi utemeljeni na osiguranju zaposlenih- namijenjeni su osiguranicima te od njih ovisnim članovima obitelji. Financiraju se doprinosima od zaposlenika i poslodavaca
- ❖ fondovi na temelju međugeneracijske solidarnosti- temelji se na redistribuciji od bogatijih prema siromašnim kategorijama umirovljenika
- ❖ fondovi na temelju kapitalizirane štednje- osobno odgovornost osiguranika koja se ogleda u ovisnosti visine mirovine o ukupno uplaćenim doprinosima i njihovoj kapitalizaciji

2.3. Mirovinski stupovi u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj se sustav mirovinskog osiguranja temelji na tri stupa osiguranja. Prva dva stupa su obvezna dok je treći dobrovoljan.

Prvi stup mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj je u nadležnosti Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO). Iz plaće se obračunava 15% bruto iznosa te se taj iznos uplaćuje u Državnu riznicu. Osobama koje su osigurane samo u I. stupu (osobama koje su 2002. godine, u vrijeme uvođenja II. stupa imale više od 50 godina ili osobe koje su imale manje od 50 godina, a više od 40 godina života, a nisu se dobrovoljno uključile u II. stup), obračunava se doprinos za mirovinsko osiguranje iz njihove plaće u visini 20% (E-građani, n.d.).

Prvi stup mirovinskog osiguranja podrazumijeva osiguranje na temelju generacijske solidarnosti te se u sklopu ovog stupa osiguranicima načelima uzajamnosti i solidarnosti osiguravaju prava za slučaj starosti, smanjene radne sposobnosti, djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti

i tjelesnog oštećenja. Uz navedeno, u sklopu ovog stupa članovima obitelji se osiguravaju prava u slučaju smrti osiguranika (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, 2020).

U mirovinskom osiguranju na temelju generacijske solidarnosti obvezno su osigurane sve radno aktivne osobe u radnom odnosu te osobe koje obavljaju samostalnu ili profesionalnu djelatnost te su temeljem te djelatnosti obuhvaćene obveznim mirovinskim osiguranjem. Riječ je o: zaposlenima te s njima izjednačenim osobama (osobe imenovane na određene dužnosti i dr.), pripadnici samostalnih djelatnosti (obrtnici, trgovci pojedinci, javni bilježnici, odvjetnici i dr.), osobe koje se stručno osposobljavaju za rad sukladan posebnim propisima, poljoprivrednici kao i pojedine druge skupine osoba (njegovatelji HRVI, roditelj njegovatelj djeteta s poteškoćama u razvoju ili osobe s invaliditetom te udomitelji (standardno udomiteljstvo i specijalizirano udomiteljstvo), članovi uprave trgovačkih društava, izvršni direktori trgovačkih društava, likvidatori i upravitelji zadruge ukoliko nisu obvezno osigurani po nekoj drugoj osnovi te ukoliko posebnim propisima nije drugačije propisano, sportaši i dr. (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, 2020).

Za slučaj smanjene radne sposobnosti kao i tjelesnog oštećenja uzrokovanog ozljedom na radu ili profesionalnom bolešću osigurani su i učenici i studenti tijekom praktične nastave, osobe na izdržavanju kazne za vrijeme rada, osobe koje sudjeluju u spašavanju od elementarnih nepogoda i dr. (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, 2020).

Drugi stup mirovinskog osiguranja je, kao što je ranije napisano, obavezan. Zakon o obveznim mirovinskim fondovima i Zakon o mirovinskom osiguravajućim društvima reguliraju II. stup mirovinskog osiguranja. Drugim stupom mirovinskog osiguranja upravljaju posebna mirovinska društva te su ona u privatnom vlasništvu. U Republici Hrvatskoj su pod nadzorom Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFA) (E-građani, n.d.).

Ako je osoba obvezno osigurana u II. stupu mirovinskog osiguranja, poslodavac iz njezine plaće izdvaja 5% bruto iznosa te navedeni iznos uplaćuje u obvezni mirovinski fond odabran od strane osigurane osobe. Ukoliko osigurana osoba mijenja obvezni mirovinski fond, sve što je do tada uplaćeno u obvezni mirovinski fond prenosi se u novo odabrani mirovinski fond. U sklopu svakog obveznog mirovinskog fonda vodi se evidencija o sredstvima za svakog pojedinog zaposlenika te se uplaćeni iznosi uvećavaju za prinos koji je zaposlenik ostvario na temelju ulaganja uplaćenih sredstava (E-građani, n.d.).

Dobrovoljni mirovinski stup je III. mirovinski stup. On je u nadležnosti društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Radi se o stupu koji je sličan investicijskom fondu jer se novac od osiguranika ulaže u dionice, obveznice i novčane depozite. Pritom postoje određena zakonska ograničenja (E-građani, n.d.).

Ako osoba štedi u sklopu dobrovoljnog mirovinskog fonda, ostvaruje pravo na državna poticajna sredstva te naveden poticaj iznosi 15% od uplaćenog doprinosa u prethodnoj kalendarskoj godini. Poticaj može maksimalno iznositi 99,54 eura. Osiguranik uštedena sredstva u sklopu III. stupa može podići najranije kada navršši 55 godina te podizanje ovih sredstava nije pod utjecajem radnog statusa osiguranika. Ukoliko je osoba postala član fonda do 31. 12. 2018. godine, može ostvariti pravo na mirovinu s navršenih 50 godina (E-građani, n.d.).

3. INSTITUCIJE MIROVINSKOG SUSTAVA RH

U sklopu mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj djeluju sljedeće institucije: Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga i Središnji registar osiguranika..

3.1. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike

U sklopu Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike formirana je, između ostalog, Uprava za mirovinski sustav. Ona je zadužena za rad na upravnim, ali i drugim poslovima vezanima uz sustav mirovinskog osiguranja. Uprava za mirovinski sustav podijeljena je na sektore (Sektor za mirovinski sustav i Sektor za europske poslove i međunarodnu suradnju u području mirovinskog sustava i socijalne sigurnosti). Sektori se dalje dijele u službe.

Ključne aktivnosti koje se provode unutar Uprave za mirovinski sustav su (Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, n.d.):

- Rad na normativnom uređenju područja mirovinskog sustava – rad na novima te na izmjeni postojećih zakona i drugih propisa o mirovinskom osiguranju
- Nadziranje zakonitosti rada i općih akata Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje
- Predlaganje mjera na području unapređenja prava osiguranika i korisnika mirovina
- Sastavljanje stručnih mišljenja i objašnjenja o provedbi propisa vezanih uz mirovinsko osiguranje
- Praćenje stanja u obveznom mirovinskom osiguranju (I. stup), u obveznom mirovinskom osiguranju na temelju individualne kapitalne štednje (II. stup) i dobrovoljnom mirovinskom osiguranju na temelju individualne kapitalizirane štednje (III. stup)
- Koordiniranje s aktivnostima na području koordinacije sustava socijalne sigurnosti kroz međuresornu suradnju te kroz sudjelovanje u radu europskih tijela nadležnih za koordinaciju
- Sudjelovanje na području izrade međudržavnih ugovora o socijalnom osiguranju te u pregovorima o sklapanju tih ugovora, kao i izrada prijedloga zakona o potvrđivanju zaključenih ugovora

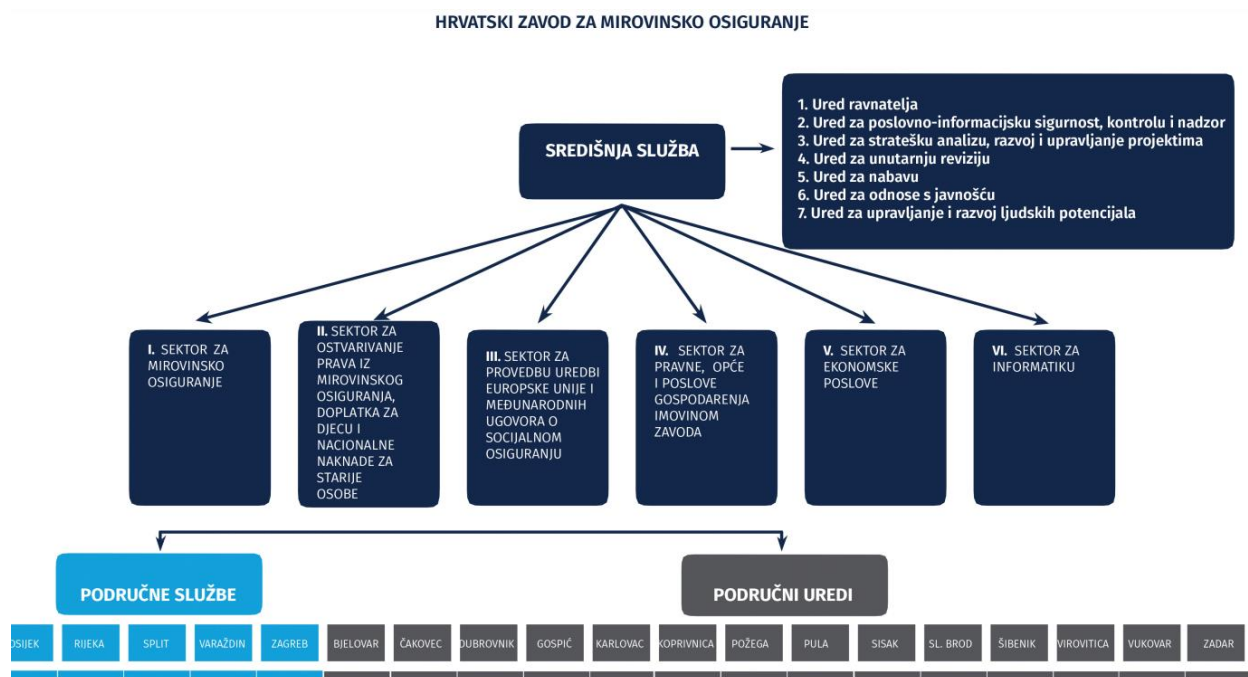
- Praćenje provedbe europskih uredbi vezanih uz koordinaciju sustava socijalne sigurnosti i drugih međunarodnih propisa, stručne literature te prakse vezane uz socijalnu sigurnost i nadzor nad provedbom uredbi od strane Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje
- Sudjelovanje u mrežama stručnjaka koji rade na području socijalne sigurnosti te sastavljanje redovnih izvješća o sustavu socijalne sigurnosti
- Izrada izvješća vezanog uz usklađenost hrvatskog zakonodavstva s propisima Europske unije na području socijalnog osiguranja
- Suradnja s drugim tijelima koja su dio države uprave na području provedbe europskih uredbi za koordinaciju i međudržavnih ugovora o socijalnom osiguranju
- Sudjelovanje na području provedbe projekata Europske unije kao i drugih oblika međunarodne pomoći
- Obavljanje drugih poslova sukladno djelokrugu rada.

3.2. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje – HZMO

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (HZMO) je javna ustanova koja je osnovana na temelju Zakona o mirovinskom osiguranju te ima svojstvo pravne osobe s pravima, obvezama i odgovornostima utvrđenima Zakonom i Statutom. Na području rješavanja prava i obveza iz mirovinskog osiguranja ima javne ovlasti. Rad Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje je javan. Javnost rada se ostvaruje izvještavanjem Hrvatskog sabora, osiguranika i korisnika prava mirovinskog osiguranja o radu i poslovanju HZMO-a najmanje jednom godišnje, osiguravanjem dostupnosti podataka o radu HZMO-a sredstvima javnog priopćavanja te objavama statuta i drugih općih akata HZMO-a vezanih uz uređivanje prava i obveza osiguranika i korisnika prava iz mirovinskog osiguranja, u Narodnim novinama. Osnivač je tri pravne osobe: Hrvatskog mirovinskog osiguranja d.o.o., Hrvatskog mirovinsko investicijskog društva d.o.o. i Hrvatskog mirovinskog osiguravajućeg društva d.o.o. (HZMO, n.d.).

Ustrojstvo Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje prikazano je na Slici 1. Kao što se može vidjeti na Slici 1, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje hijerarhijski je ustrojen. Na vrhu hijerarhije je Središnja služba dok se na dnu hijerarhije nalaze područni uredi i područne službe.

Slika 1 Ustrojstvo Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

Izvor: HZMO, n.d.

Misija Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje je provedba mirovinskog osiguranja generacijske solidarnosti sukladno sa zakonskom osnovom, zakonskim rokovima i uz prihvatljiv trošak. Vizija Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje je prerast u modernu javnu ustanovu koja kao javni servis građana, uz korištenje suvremene tehnologije i informatizacije, jamči zakonitost, ažurnost i kvalitetu poslovanja (HZMO, n.d.).

Kretanje ukupnih primitaka i izdataka Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje u periodu od 2019. do 2022. godine prikazano je u Tablici 1. U periodu od 2019. do 2022. godine ukupni primici Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje kontinuirano su rasli. Kontinuirani rast u promatranom razdoblju bilježe i ukupni izdaci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.

Tablica 1 Kretanje ukupnih primitaka i izdataka Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje od 2019. do 2022. godine

	PRIMICI	IZDACI
2019.	42.806.056.406	42.724.709.586
2020.	43.980.299.625	44.005.135.946
2021.	45.318.163.590	45.308.930.079
2022.	48.892.273.930	48.877.445.746

Izvor: izrada autora prema podatcima iz HZMO, 2021, str. 2; HZMO, 2023, str. 2

3.3. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga – HANFA

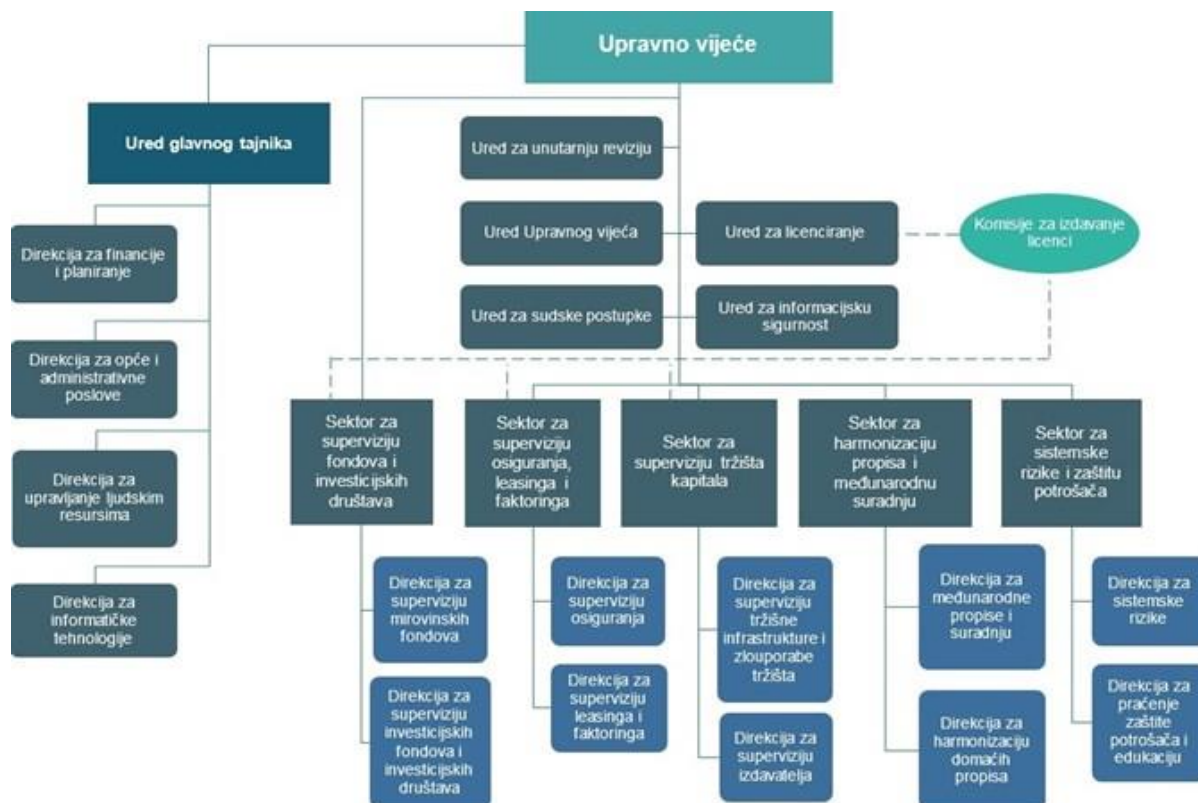
Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) je u obavljanju javnih ovlasti ovlaštena za (HANFA, n.d.):

- Donošenje provedbenih propisa na temelju Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, zakona koji uređuju tržište kapitala, investicijske i druge fondove, preuzimanje dioničkih društava, mirovinska osiguravajuća društva, leasing društva, osiguranje i reosiguranje te financijske usluge, kao i drugih zakona kada je to tim zakonima ovlaštena
- Obavljanje nadzora poslovanja subjekata nadzora utvrđenih gore navedenim propisima te pravnih osoba koje se bave poslovima faktoringa, osim ako ih banke obavljaju unutar svoje djelatnosti te nalagati mjere za uklanjanje utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti
- Izdavanje i oduzimanje dozvole, odobrenja, licencije i suglasnosti za koje je ovlaštena na temelju posebnih propisa
- Poticanje, organiziranje i nadgledanje mjere za učinkovito funkcioniranje financijskih tržišta
- Vođenje knjige, evidencije i registre u skladu s odredbama Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga i posebnih propisa

- Predlaganje inicijative za donošenje zakona i drugih propisa te informirati javnost o načelima po kojima djeluju financijska tržišta
- Donošenje podzakonske akte radi propisivanja uvjeta, načina i postupaka za jedinstveno obavljanje nadzora unutar svojeg djelokruga i nadležnosti te poduzimati mjere i obavljati druge poslove u skladu sa zakonskim ovlaštenjima
- Izvještavanje ostalih nadzornih, upravnih i pravosudnih tijela o svim pitanjima koja se neposredno ili posredno tiču njihove nadležnosti i djelokruga, povodom postupaka koji se vode pred tim tijelima, a u vezi su s postupcima iz djelokruga i nadležnosti Hanfe
- Davanje mišljenja o provedbi Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga i posebnih propisa koji su u njezinoj nadležnosti, na zahtjev stranaka u postupku ili osoba koje dokažu svoj pravni interes.

Pred HANFA-om su mnogobrojne zadaće te je njezina organizacijska struktura iznimno složena (Slika 2). Organizacijska struktura HANFA-e je hijerarhijska. Na vrhu hijerarhije je upravno vijeće. Slijede Ured glavnog tajnika i Ured za unutarnju reviziju koji se dalje sektorski granaju.

Slika 2 HANFA – organizacijska struktura

Izvor: HANFA, n.d.

3.4. Središnji registar osiguranika – REGOS

Središnji registar osiguranika institucija je koja radi u funkciji građana te ju javnost prepoznaje na temelju učinkovitosti i visoke razine kvalitete pruženih usluga, ali i na temelju poslovne prakse usklađene europskim standardima. Primarne djelatnosti koje REGOS kao institucija javne uprave pruža vezane su uz sve aspekte mirovinskog osiguranja na području individualne kapitalizirane štednje svih građana Republike Hrvatske.

Svakodnevne aktivnosti REGOS-a uključuju vođenje i održavanje registra podataka o doprinosima za obvezna mirovinska osiguranja po osiguranicima, izborom i promjenom obveznog mirovinskog fonda, evidencijom uplaćenih doprinosa te prikupljanjem i kontrolom podataka po osiguranicima za obvezna mirovinska osiguranja. Suraduje s brojnim tijelima koja djeluju na području državne i javne uprave. Posebna pažnja i naglasak u sklopu poslovanja

REGOS-a je usmjeren na racionalno i transparentno trošenje proračunskih sredstava i optimalnu alokaciju izvora financiranja. Način na koji REGOS pristupa radu je transparentan u odnosu na javnost. Sukladan je s poslovnim procesima sustava upravljanja kvalitetom prema normi ISO 9001:2015 (REGOS, n.d.).

Osnovna misija REGOS-a je kontinuirani razvoj cjelovitog, funkcionalnog i transparentnog sustave na području izbora obveznog mirovinskog osiguranja i kategorija, vođenje jedinstvenog računovodstva osobnih računa, vođenje registra, evidencija i izvješćivanje. Misija se realizira kroz učinkovito, racionalno i ekonomično upravljanje raspoloživim javnim sredstvima kao i primjenom moderne organizacije, suvremenih tehničko-tehnoloških rješenja, visoku stručnost i profesionalizam djelatnika (REGOS, n.d.).

4. MIROVINSKI FONDOVI U RH

U Republici Hrvatskoj posluju obvezni i dobrovoljni mirovinski fondovi. Obvezni mirovinski fondovi (slika 3) djeluju u sklopu II. stupa mirovinskog osiguranja dok u sklopu trećeg stupa mirovinskog osiguranja djeluju dobrovoljni mirovinski fondovi.

Osnivanje i poslovanje obveznih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj regulirano je Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima (NN 19/14, 93/15, 64/18, 115/18, 58/20). Isti zakon navodi da mirovinske fondove osnivaju mirovinska društva čije djelatnosti su:

- Osnivanje te upravljanje mirovinskim fondovima
- Osnivanje i upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima.

Slika 3 Obvezni mirovinski fondovi u Republici Hrvatskoj

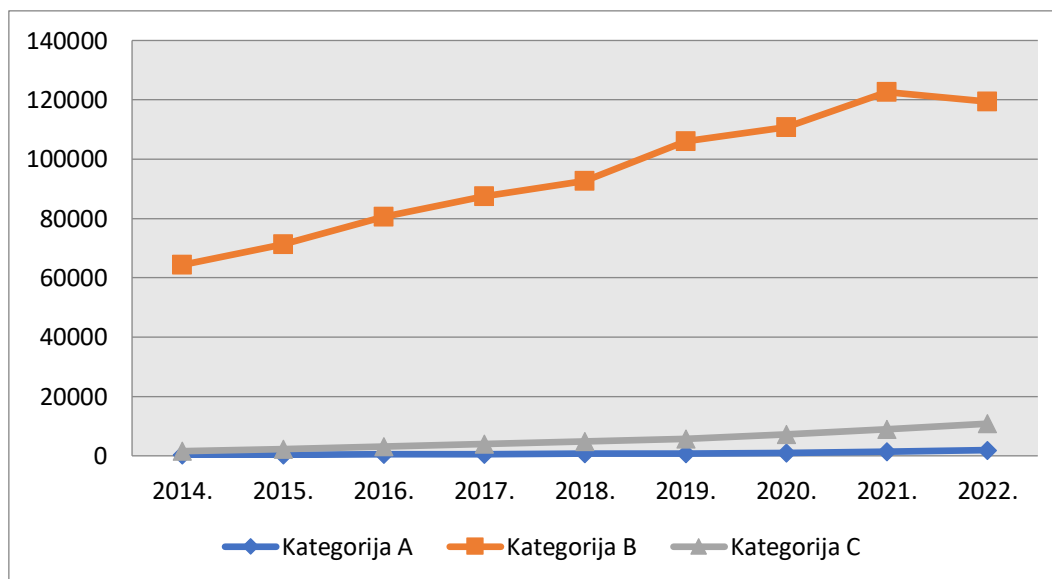
Br. Fond ▲	Društvo za upravljanje	OIB
1 AZ obvezni mirovinski fond kategorije A	Allianz ZB d.o.o. društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima	15220336427
2 AZ obvezni mirovinski fond kategorije B	Allianz ZB d.o.o. društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima	59318506371
3 AZ obvezni mirovinski fond kategorije C	Allianz ZB d.o.o. društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima	59589601337
4 ERSTE PLAVI OBVEZNI MIROVINSKI FOND KATEGORIJE A	ERSTE društvo s ograničenom odgovornošću za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima	29597039090
5 ERSTE PLAVI OBVEZNI MIROVINSKI FOND KATEGORIJE B	ERSTE društvo s ograničenom odgovornošću za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima	3768683890
6 ERSTE PLAVI OBVEZNI MIROVINSKI FOND KATEGORIJE C	ERSTE društvo s ograničenom odgovornošću za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima	09163883050
7 PBZ CROATIA OSIGURANJE obvezni mirovinski fond - kategorija A	PBZ CROATIA OSIGURANJE d.d. za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima	04002620905
8 PBZ CROATIA OSIGURANJE obvezni mirovinski fond - kategorija B	PBZ CROATIA OSIGURANJE d.d. za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima	99318944138
9 PBZ CROATIA OSIGURANJE obvezni mirovinski fond - kategorija C	PBZ CROATIA OSIGURANJE d.d. za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima	18465924514
10 Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorije A	Raiffeisen društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima dioničko društvo	73608771116
11 Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorije B	Raiffeisen društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima dioničko društvo	53009692506
12 Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorije C	Raiffeisen društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima dioničko društvo	82220283200

Izvor: HANFA, n.d.

Osoba prilikom prvog zapošljavanja samostalno odabire obvezni mirovinski fond u koji će se svakog mjeseca uplaćivati 5% njezine bruto plaće. Postoje tri tipa obveznih mirovinskih fondova. Rizičniji obvezni mirovinski fondovi tipa A veći dio portfelja ulažu u dionice. Najmanje rizični tip obveznog mirovinskog fonda je C koji najviše ulaže u obveznice i druge oblike ulaganja nižeg rizika. Srednji tip obveznih mirovinskih fondova je B te su njegova ulaganja kombinacija A i C ulaganja (HANFA, n.d.). Neto imovina obveznih mirovinskih fondova na kraju 2022. godine iznosila je 132,17 milijardi kuna te je ostvarila pad na godišnjoj razini od 0,61%. U 2022. godini neto mirovinski doprinosi uplaćeni u II. stup iznosili su 8,3 milijardi kuna, a isplate iz II. stupa su iznosile 2,2 milijarde kuna. Obvezni mirovinski fondovi su u 2022. bilježili gubitak od 6,9 milijardi kuna (Hrvatski sabor, 2022). Kretanje neto imovine obveznih mirovinskih fondova koji posluju u Republici Hrvatskoj prikazano je na Grafikonu 2.

Obvezni mirovinski fondovi koji posluju u Republici Hrvatskoj prikazani su u Tablici 2. Podaci prikazani u Tablici 2 ukazuju na to da u Republici Hrvatskoj posluje 12 obveznih mirovinskih fondova.

Grafikon 2 Kretanje neto imovine obveznih mirovinskih fondova

Izvor: izrada autora prema podacima iz Hrvatskog sabora, 2022

Tablica 2 Dobrovoljni otvoreni mirovinski fondovi u Hrvatskoj

Fond	Datum	Cijena	Val.	+/- %	2023 %	3mj %	6mj %	12mj %	PGP 3g %
<u>Raiffeisen DMF</u>	11.07.	36,3780 274,0900	€ kn	0,0955	4,25	1,05	2,64	3,24	3,39
<u>AZ Profit</u>	11.07.	38,5375 290,3608	€ kn	-0,0135	6,49	3,59	5,46	5,50	3,15
<u>Croatia osiguranje DMF</u>	11.07.	24,6113 185,4338	€ kn	-0,0418	5,65	2,27	4,22	4,70	2,60
<u>AZ Benefit</u>	11.07.	34,4523 259,5809	€ kn	0,0061	1,52	0,85	1,51	0,45	-1,06
<u>Erste Plavi Expert</u>	11.07.	34,9433 263,2803	€ kn	0,0384	7,45	3,22	5,72	8,57	6,03
<u>Erste Plavi Protect</u>	11.07.	28,4954 214,6986	€ kn	0,0081	1,21	0,44	1,03	0,25	-1,48
<u>Croatia osiguranje 1000A</u>	11.07.	172,8040 1.301,9917	€ kn	0,0953	6,77	2,63	4,90	5,47	2,58
<u>Croatia osiguranje 1000C</u>	11.07.	146,5170 1.103,9323	€ kn	0,0270	1,39	0,73	1,27	0,99	0,12

Izvor: rad autora prema podacima iz Hrportfolio, n.d.

Zakon o dobrovoljnim mirovinskim fondovima (NN 19/14, 29/18, 115/18) regulira područje osnivanja i rada dobrovoljnih mirovinskih fondova. Isti Zakon dobrovoljni mirovinski fond definira kao zasebnu imovinu bez pravne osobnosti koju na temelju odobrenja Agencije osniva i kojom upravlja mirovinsko društvo, društvo za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima ili društvo za upravljanje UCITS fondovima i to u svoje ime i za zajednički račun članova fonda. Prava i obveze dobrovoljnog mirovinskog fonda uređene su mirovinskog zakona. Dobrovoljni mirovinski fondovi mogu biti otvoreni i zatvoreni.

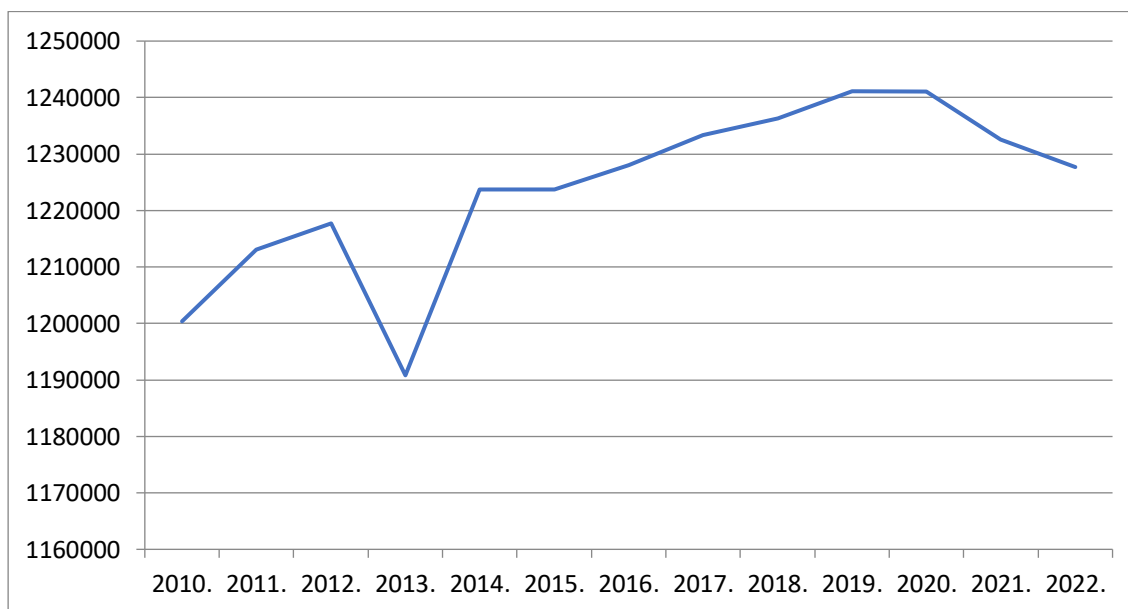
Otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi namijenjeni su štednji svih građana koji imaju prebivalište u Hrvatskoj. Trajanje članstva nije vremenski ograničeno. Također, može se odabrati i dinamika uplaćivanja u ovaj fond. Sva su uplaćena sredstva u ovaj fond u vlasništvu člana. U sklopu zatvorenog fonda štede samo zaposlenici kod poslodavca koji je fond osnovao (Moja socijalna sigurnost, n.d.). Tablica 3 prikazuje dobrovoljne otvorene mirovinske fondove koji posluju u Republici Hrvatskoj. U Republici Hrvatskoj posluje osam dobrovoljnih otvorenih mirovinskih fondova.

5. TEMELJNI POKAZATELJI ODRŽIVOSTI MIROVINSKOG SUSTAVA U RH

Demografska kretanja, gospodarska kretanja i zakonodavstvo najviše utječu na stabilnost i održivost mirovinskog sustava dok omjer osiguranika i umirovljenika kao i udio mirovinskih izdataka u BDP-u i udio prosječne mirovine u prosječnoj plaći (tzv. zamjenska stopa) ključni su pokazatelji primjerenosti mirovina kao i održivosti javnog mirovinskog sustava (HZMO, 2022).

Grafikon 3 prikazuje kretanje broja korisnika mirovina prema godinama. Podaci ukazuju na to da od 2019. godine opada broj korisnika mirovina u Republici Hrvatskoj.

Grafikon 3 Kretanje broja korisnika mirovina prema godinama (za prosinac, isplata u siječnju)

Izvor: HZMO, 2023, str. 45

Tablica 3 prikazuje broj korisnika mirovina koji su pravo na mirovinu ostvarili prema Zakonu o mirovinskom osiguranju. U Republici Hrvatskoj najviše osoba koristi starosnu mirovinu i prijevremenu starosnu mirovinu. Broj korisnika starosne mirovine u 2022. je zabilježio pad u odnosu na 2021. godinu te je ponovno zabilježio rast u 2023. godini. Broj korisnika prijevremene starosne mirovine kontinuirano je raste.

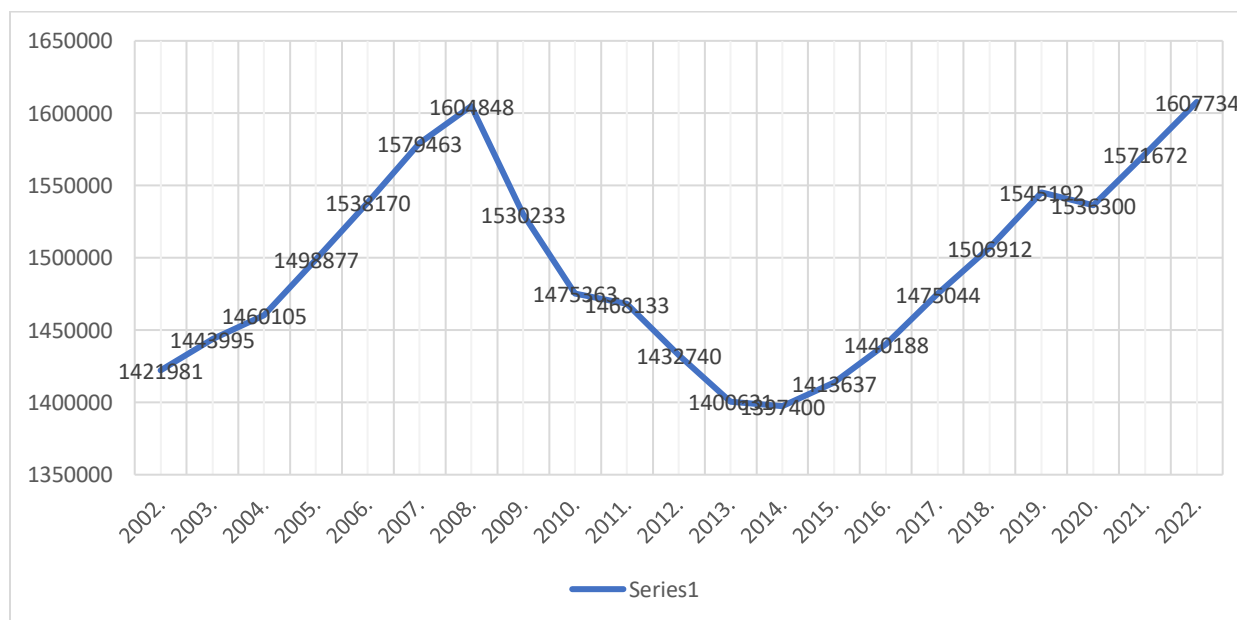
Tablica 3 Broj korisnika mirovina koji su pravo na mirovinu ostvarili prema zakonu o mirovinskom osiguranju

	2021.	2022.	2023.
Starosna mirovina	496482	492367	499453
Starosna mirovina za dugogodišnjeg osiguranika - čl. 35.	40395	45664	50157
Starosna mirovina prevedena iz invalidske	81257	78391	76927
Prijevremena starosna	205105	207095	210622
Prijevremena starosna mirovina zbog stečaja poslodavca - čl. 36.	343	374	382
Invalidska mirovina	104868	99360	95396
Obiteljska mirovina	215254	212654	198300

Izvor: rad autora prema podacima iz Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2021, str. 41. i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2022, str. 43; Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2023, str. 46

Kretanje broja osiguranika prema godinama u Republici Hrvatskoj prikazano je na Grafikonu 4. Od 2014. do 2019. godine kontinuirano je rastao broj osiguranika u Hrvatskoj. U 2020. godini zabilježen je pad osiguranika te potom ponovno dolazi do rasta broja osiguranika.

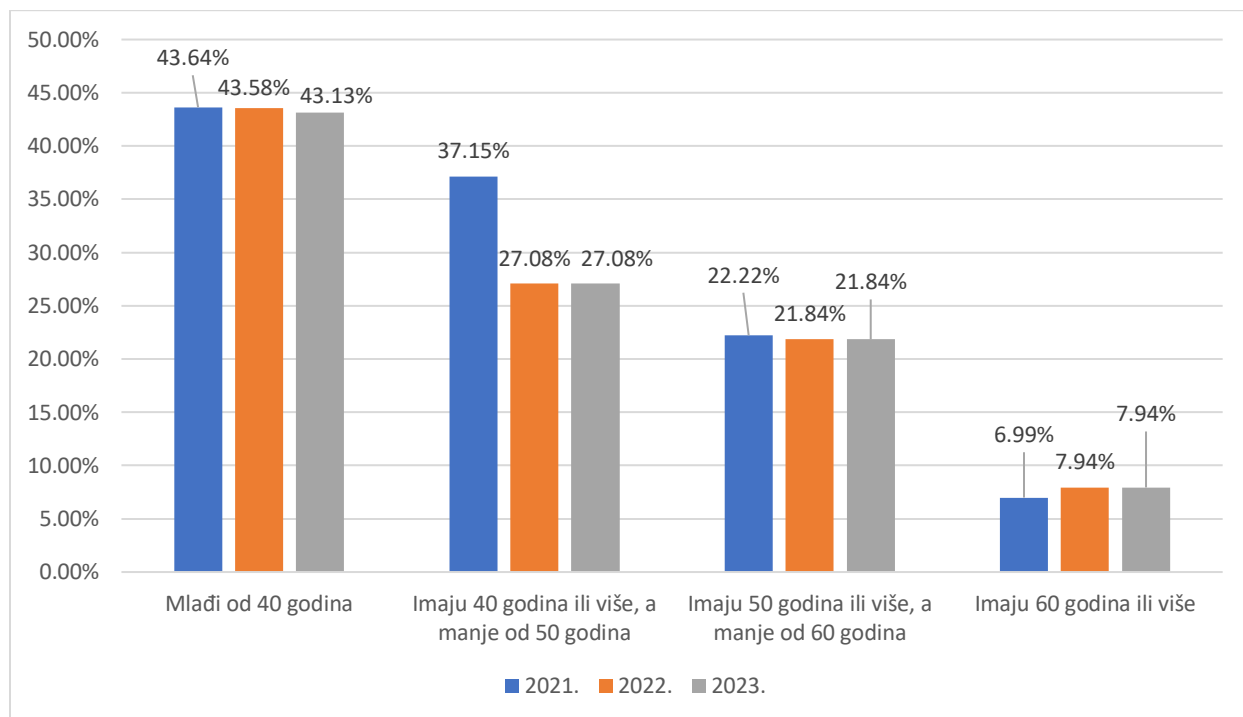
Grafikon 4 Kretanje broja osiguranika prema godinama

Izvor: rad autora prema podacima iz Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2023, str. 1

Grafikon 5 prikazuje osiguranike prema godinama života od 2021. do 2023. godine. Najviše osiguranika je mlađih od 40 godina dok najmanje osiguranika ima 60 i više godina.

5 Grafikon Osiguranici prema godinama života

Izvor: rad autora prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2021, str. 4; Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2022, str. 4; Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2023, str. 4

Omjer osiguranika i umirovljenika prikazan je u Tablici 4. Odnos broja korisnika mirovina i osiguranika u lipnju 2021. godine bio je 1:1,29 dok je u istom razdoblju 2022. godine bio 1:1,33. U lipnju 2023. godine odnos broja korisnika mirovina i osiguranika bio je 1:1,37. Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća iznosila je 7.104 kn u 2021., 7.690 kn u 2022 i 8.182 kn u 2023. godini, a aktualna vrijednost mirovine iznosila je 69,81 u 2021., 73,13 u 2022. i 84,31 u 2023. godini. U promatranom razdoblju rastao je broj osiguranika.

Tablica 4 Omjer osiguranika i umirovljenika lipanj od 2021. do 2023.

	2021.	2022.	2023.
Broj osiguranika	1596112	1640770	16808
Odnos broja korisnika mirovina i osiguranika	1:1,29	1:1,33	1:1,37
Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća u RH	7.104	7,690	8.182
Aktualna vrijednost mirovine	69,81	73,13	84,31

Izvor: rad autora prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2021, str. 41; Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2022, str. 43; Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2023, str. 46

Podaci o prosječnim neto plaćama, mirovinama i njihovim udjelima u neto plaćama u 2022. godini u Republici Hrvatskoj prikazani su u Tablici 6. Udio prosječne neto mirovine u prosječnoj neto plaći u Republici Hrvatskoj 2022. godine iznosio je 35,8% (HZMO, 2023).

Slika 4 Prosječne neto plaće, neto mirovine i udio mirovina u neto plaćama u 2022.

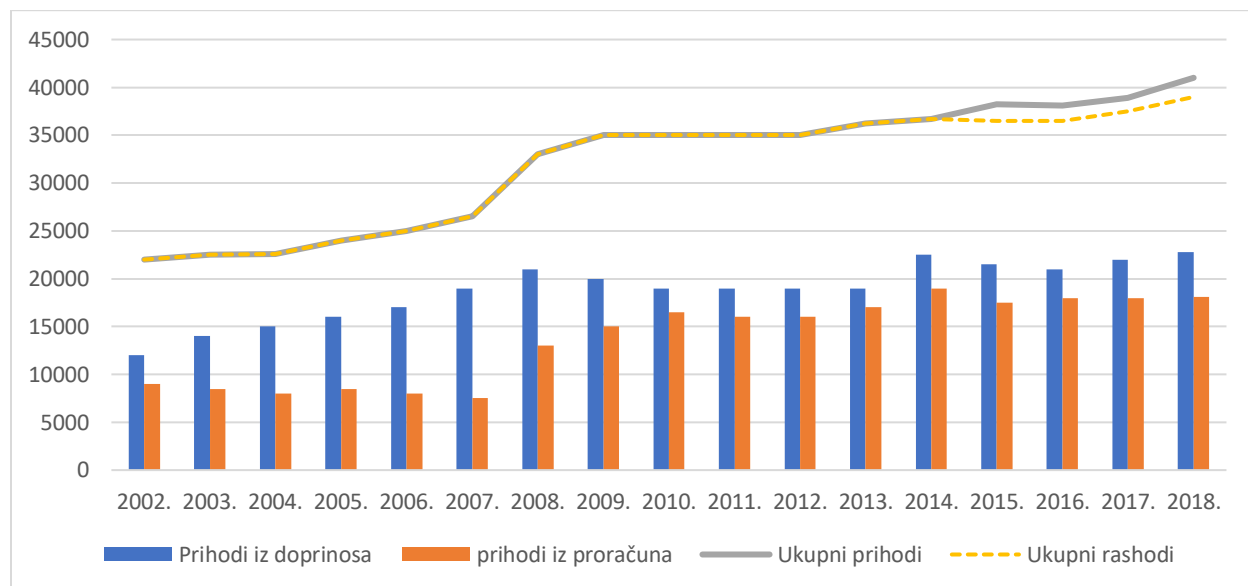
Mjeseci	Prosječna neto plaća*	Prosječna neto mirovina	Udio mirovine u neto plaći
1	2	3	4 (3/2)
siječanj	7.378	2.647,34	35,88
veljača	7.452	2.648,82	35,55
ožujak	7.607	2.648,89	34,82
travanj	7.547	2.701,82	35,80
svibanj	7.690	2.706,81	35,20
lipanj	7.711	2.706,50	35,10
srpanj	7.576	2.707,76	35,74
kolovoz	7.679	2.707,16	35,25
rujan	7.623	2.861,57	37,54
listopad	7.745	2.868,48	37,04
studeni	7.914	2.868,75	36,25
prosinac	7.878	2.870,06	36,43
PROSJEK	7.653	2.745,22	35,87

Izvor: HZMO, 2023, str. 12

Funkcioniranje mirovinskog sustava Republike Hrvatske može se vidjeti na temelju kretanja u I. i II. mirovinskom stupu, odnosno na temelju prihoda te tranzicijskih troškova drugog stupa. Grafikon 6 prikazuje prihode I. stupa. Prihodi od doprinosa prvog stupa su u 2001. godini iznosili 13,3 milijarde kuna dok su prihodi iz proračuna za mirovine iznosili 7,6 milijardi kuna. U 2018. godini godišnji prihodi prvog stupa od doprinosa iznosili su 22,8 milijardi kuna (rast od

71% u odnosu na 2001.). Transferi iz proračuna za mirovine iznosili 18,1 milijardu kuna (2,4 puta više u odnosu na 2001.) (Samodol, 2020).

Grafikon 6 Prihodi I. stupa

Izvor: rad autora prema Samodol, 2020, str. 79.

Prihodi od doprinosa za mirovinsko osiguranje prvog stupa u 2019. iznosili su 23,9 milijardi kuna te su potom u 2020. godini pali na 22,7 milijardi kuna (HZMO, 2021). U 2022. u odnosu na 2021. zabilježen je, također, rast i to na 28,6 milijarda kuna.

Analizom prihoda hrvatskog mirovinskog sustava utvrđeno je da je dugoročno neodrživ, budući da je trenutni odnos broja umirovljenika u odnosu na broj zaposlenih 1:1,28 što pokazuje da trenutno zaposleni stanovnici ne uplaćuju ni približno dovoljno novčanih sredstava u mirovinski sustav da bi se osigurala sredstva za isplatu trenutačnih mirovina.

Slika 5 prikazuje primite iz I. stupa u 2021. i 2022. godini. Najviše prihoda ostvareno je od prihoda od doprinosa za mirovinsko osiguranje te od prihoda od proračuna.

Slika 5 Primici iz I. stupa u 2021. i 2022. godini

Naziv	2022.	Struktura u%	2021.	Struktura u%	Indeks
1	2	3	4	5	6(2/4)
PRIHODI I PRIMICI					
1. Prihodi od doprinosa za mirovinsko osiguranje	28.644.866.936	58,59	25.240.268.169	55,69	113,5
2. Prihodi iz proračuna	20.141.930.012	41,20	20.053.468.638	44,25	100,4
- opći prihodi i primici iz proračuna	20.140.883.664	41,19	20.052.975.177	44,25	100,4
- sredstva učešća za pomoći	1.046.348	0,00	493.461	0,00	212,0
3. Vlastiti prihodi	2.850.393	0,01	2.932.558	0,01	97,2
4. Tekuće i kapitalne pomoći od institucija i tijela EU	10.680.292	0,02	3.000.029	0,01	356,0
5. Prihodi od financijske imovine	80.037.087	0,16	54.486	0,00	-
6. Ostali prihodi za posebne namjene	767.592	0,00	291.120	0,00	263,7
7. Prihodi od prodaje ili zamjene nefinancijske imovine i naknade s naslova osiguranja	11.141.619	0,02	9.052.999	0,02	123,1
8. Primici od zaduživanja	0	0,00	9.095.591	0,02	0,0

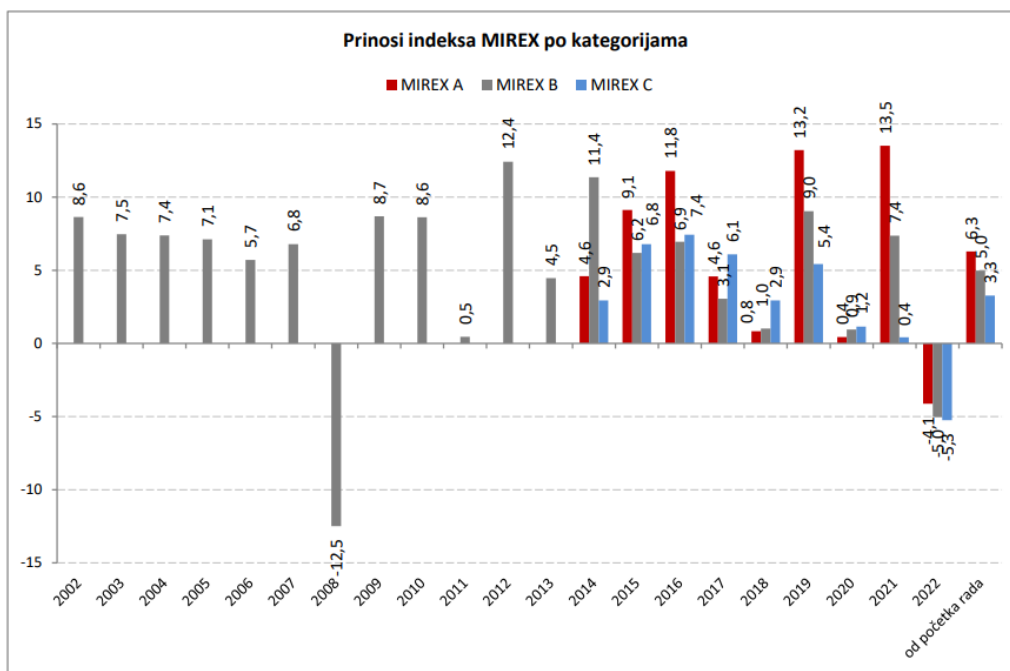
Izvor: HZMO, 2023

Stanje u hrvatskom mirovinskom sustavu može se pratiti i na temelju godišnjih minimalnih prinosa indeksa MIREX za kategorije A, B i C u sklopu drugog stupa mirovinskog osiguranja (Grafikon 7). Prosječan nominalni godišnji prinos osiguranja iz II. stupa koji pripadaju kategoriji B u razdoblju od početka rada pa do 2022. godine bio je 4,97% te navedeno ukazuje na ispunjavanje ključnih ciljeva vezanih uz mirovinsku reformu, a to se odnosi na osiguravanje sigurnosti novčanih sredstava koja su uplatili članovi i dosezanje prinosa koji će se odraziti na rast mirovinske štednje. Početkom provođenja mirovinske reforme prognoze su ukazivale na moguće prinose obveznog mirovinskog fonda od 2% iznad stope inflacije. Obvezni mirovinski fondovi ostvaruju bolje rezultate, odnosno prosjek godišnjih realnih prinosa kategorije B je 2,51%, kategorija A je 6,28% i kategorije C je 3,27% (Hrvatski sabor, 2023).

Grafikon 8 prikazuje uplate II. stupa i tranzicijski trošak. Dio prihoda od proračuna su i izdaci kojim se pokriva tranzicijski trošak II. stupa. Podaci ukazuju na to da je u periodu od 2002. do 2019. godine za ukupni tranzicijski trošak II. stupa, odnosno za nedostajuća sredstva za mirovine I. stupa radi doprinosa za II. stup iz proračuna uplaćeno u korist II. stupa 71 milijarda kuna, a ukupne su uplate doprinosa u II. stup do kraja 2019. iznosile 80,7 milijarda kuna (Samodol, 2023).

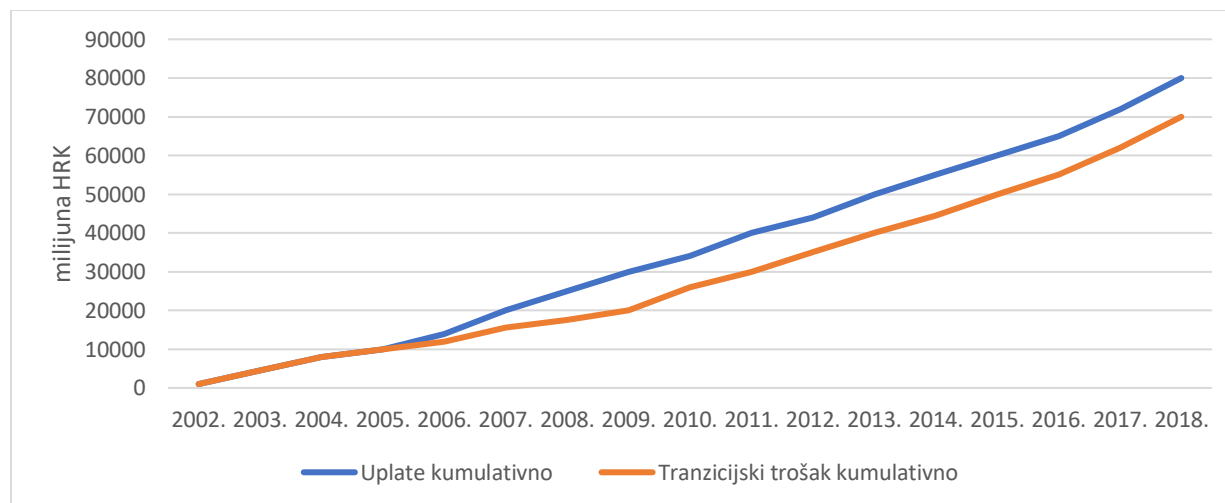
Transferi iz proračuna za mirovine iznosili su u 2019. godini 18,8 milijardi kuna i potom su porasli na 21,2 milijarde kuna u 2020. godini. Prihodi od doprinosa za mirovinsko osiguranje u sklopu I. stupa ponovno su porasli u 2021. godini i to na 25,2 milijarde kuna. Transferi iz proračuna za mirovine pali su u 2021. u odnosu na 2020. s 21,2 milijarde kuna na 20 milijardi kuna. Potom su u 2022. godini povećani na 20,1 milijardu kuna (HZMO, 2023).

Grafikon 7 Godišnji nominalni prinosi indeksa MIREX za kategorije A, B i C

Izvor: rad autora prema podacima Hrvatskog sabora, 2023

Grafikon 8 Uplate u II. stup i tranzicijski trošak

Izvor: rad autora prema Samodol, 2020, str. 80

Također, jedan od pokazatelja održivosti mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj je i udio javnih izdataka za mirovine u bruto domaćem proizvodu (BDP-u). Udio se u posljednjim godinama kreće oko 10% no prema procjenama planira se povećanje postotka što pokazuje da

zbog velikih izdvajanja za mirovine iz BDP-a ne preostaje dovoljno finansijskih sredstava za druge gospodarske izdatke.

6. ODRŽIVOST MIROVINSKOG SUSTAVA U RH

Mirovinski sustav vrlo je važan dio sustava socijalne sigurnosti svake zemlje jer bi trebao spriječiti siromaštvo u starijoj dobi i nadomjestiti životna primanja. Može se organizirati na različite načine s obzirom na različite elemente kao što su vrsta davatelja, pokrivenost, financiranje, svrha naknade, formule naknade, razine redistribucije, osjetljivost na rizik itd. No, svaki mirovinski sustav, bio on jednostupni ili višestupni, svodi se na temeljno pitanje: koliko su ekonomski aktivne osobe spremne platiti za svoje potrebe i potrebe drugih sada i u budućnosti.

Rješavanje ovog problema je složeno i uključuje niz čimbenika o kojima treba voditi računa, kako na individualnoj tako i na kolektivnoj razini. Individualna perspektiva se mijenja sa starenjem. Prelaskom iz statusa osiguranika u status umirovljenika, sve više se brine o primjerenosti budućih mirovina. Na kolektivnoj razini regulacija mirovinskog sustava ovisi o demografskim, ekonomskim, socijalnim i političkim odrednicama društva, a ponekad čak i negativno utječe na neke od njih. Nadalje, postoji kolizija između logike dugoročnih obveza i logike mijenjanja politika, što je tipično za parlamentarne demokracije. S jedne strane, vremenska dimenzija zahtijeva održivost i kontinuitet, međutim, politička dimenzija joj je vrlo često u suprotnosti jer je podložna promjenljivom društvenom pritisku i političkim paktovima. Naime, umirovljenici i oni pred mirovinom najveća su skupina birača.

Većina problema u mirovinskom sustavu Republike Hrvatske je povezana s promjenama u strukturi stanovništva, posebice dobnoj strukturi, koja ima veliki utjecaj na gospodarstvo, radnu snagu i sustav socijalne skrbi, a time i na mirovinske sustave. Na strukturu stanovništva utječu demografske promjene u fertilitetu, mortalitetu i migracijama, a svaka od njih ima drugačiji vremenski utjecaj (Murphy, 2011). Upravo na ovom području, odnosno na području ključnih problema može se vidjeti koliko su uspješne provedene reforme mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj (Vukorepa, 2015).

Neuspješnost reformi mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj proizlazi iz lošeg vođenja mirovinske politike. Počelo je već 1980-tih (uvođenjem indeksacije plaća na mirovine i niske standardne dobi za umirovljenje: 60 godina za muškarce i 55 godina za žene, uz mogućnost prijevremenog umirovljenja od 5 godina). Nastavljeno je i nakon osamostaljenja Hrvatske, kada

se dio socijalnih i ekonomskih problema (konkretno nezaposlenost) pokušavao riješiti kroz mirovinu.

Stalne promjene zakonodavstva, posebice u vidu smanjivanja obeshrabrenosti za prijevremeno umirovljenje, uvođenja mnogih dodataka na beneficije i izuzeća od temeljnih pravila, učinile su mirovinu mnogima atraktivnom. Od 1998. godine dogodile su se brojne promjene u mirovinskom sustavu (osobito u prvom stupu, od 1998. do 2015. godine ukupno 21), čime je ugrožena stabilnost sustava i povjerenje u nacionalne vlade. Naime, ovaj PAYGO stup najosjetljiviji je na političke i socijalne pritiske zbog svoje zrelosti i nepovoljnog omjera ovisnosti sustava.

Umirovljenici i oni koji su blizu dobi za mirovinu čine najveću skupinu birača. Stoga su u ozračju nezadovoljnih interesnih skupina (kao što su sindikati i udruge umirovljenika) i nedostatka konstruktivnog socijalnog dijaloga, u predizborno ili postizborno vrijeme vlade odstupile od ranijih smjernica politike i obveza, obično čineći skupim i neučinkovitim mjere čime se povećavaju budući deficiti. Gotovo sve hrvatske vlade donijele su izmjene koje su starijim radnicima učinile privlačnijim odlazak u mirovinu, nego ostanak na poslu ili traženje posla (što je posebno osjetljivo u kontekstu gospodarske krize i povećane nezaposlenosti).

Kako bi se osigurala stabilnost, ali i održivost mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj, potrebno je provoditi reforme i na drugim društvenim područjima, a što se ponajviše odnosi na tržište rada i obrazovanje jer se upravo na ovim područjima stvaraju preduvjeti za povećanje zaposlenosti kao i za produljenje radnog vijeka (HZMO, 2022).

Poradi intenzivnog demografskog starenja mirovinski sustav ima sve važniju ulogu u suvremenom društvu. Da bi mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj riješio probleme s kojima se suočava te postao održiv, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje izradio je plan za unapređenje mirovinskog sustava (HZMO, 2022).

Projicirano je dugoročno smanjivanje udjela mirovina u plaći te postupno smanjenje transfera iz državnog proračuna za pokrivanje deficita mirovinskog sustava. No, korisnici I. i II. mirovinskog stupa trebali bi ostvarivati veća primanja. Stoga će se mjere za povećanje adekvatnosti mirovina usmjeravati na zaštitu ranjivih kategorija umirovljenika koji će primati mirovinu samo iz prvog stupa. Statistički podaci Zavoda o prosječnim mirovinama korisnika obiteljske i najniže

mirovine ukazuju na to da su potrebne promjene zakonodavstva kako bi se osiguralo povećanje socijalne sigurnosti osjetljivih skupina umirovljenika. Redefiniranjem modela obiteljske mirovine povećat će se adekvatnost mirovina ako dođe do značajnijeg gubitka prihoda nakon smrti bračnog ili izvanbračnog druga. Radi se i na povećanju mirovinskog faktora za izračun obiteljske mirovine što će povećati ukupno mirovinsko primanje određenih skupina umirovljenika. Uz navedeno, održivost mirovinskog sustava osigurat će se i dodatnim povećanjem mirovine za korisnike najniže mirovine koji se suočavaju s povećanim rizikom od siromaštva (HZMO, 2022).

Prije nego što je 2019. godine provedena reforma ulaganje mirovinskih fondova na domaćem tržištu imalo je nedostatke kao što su: ograničeni preduvjeti za ulaganja u infrastrukturne projekte i stroža ograničenja ulaganja. U budućnosti se očekuje nastavak trenda niskih kamatnih stopa te navedeno može dovesti do niskih prinosa mirovinskih fondova. No, alokacijom navedenog dijela portfelja u imovinu koja omogućava veće prinose, mirovinski bi fondovi potencijalno mogli ostvariti veće prinose, a to je preduvjet za rast mirovina u sklopu II. stupa (HZMO, 2022).

Planira se daljnja diversifikacija ulaganja i jače uključivanje mirovinskih fondova u infrastrukturne projekte kao i povećanje ulaganja u poduzeća u vlasništvu Republike Hrvatske. Na taj će se način stvoriti potencijal za ostvarivanje viših prinosa kao i većih mirovina za buduće generacije umirovljenika. Dodatni državni poticaj vezan uz tržište kapitala trebao bi se realizirati iz područja upravljanja državnom imovinom (HZMO, 2022).

Uz sve navedeno, naglasak treba staviti na individualiziranu kapitaliziranu štednju, kao što je III. mirovinski stup, ali na vlastitu odgovornost i slobodu izbora. Treba napraviti tranzicijsko razdoblje u sklopu kojeg će novi radnici direktno ulaziti u novi mirovinski sustav temeljen na vlastitoj štednji, postojeći radnici bi polako trebali prelaziti novi, a umirovljenicima će se nastaviti isplaćivati mirovina. Pritom, ljudi ne bi trebali samostalno ulagati, ali će imati slobodu izbora vezanu uz odluku gdje, kada i koliko ulagati (Antešić, 2020).

Jedan od razloga nefunkcionalnosti mirovinskog sustava je i percepcija korupcije. S obzirom da se hrvatski mirovinski sustav temelji na međugeneracijskoj solidarnosti, zadaća Hrvatske Vlade je osigurati u sustavu plaće dovoljne uplate doprinosa za mirovinsko osiguranje u prvom stupu i održavati omjer umirovljenika i zaposlenika koji će istima omogućiti financijsku stabilnost bez

većeg pritiska na plaće kroz porezni klin. Korupcija je uvelike prisutna u javnom sektoru te je to jedan od glavnih razloga iseljavanja radno sposobnog stanovništva u druge zemlje koje uzdržava trenutne umirovljenike u Republici Hrvatskoj.

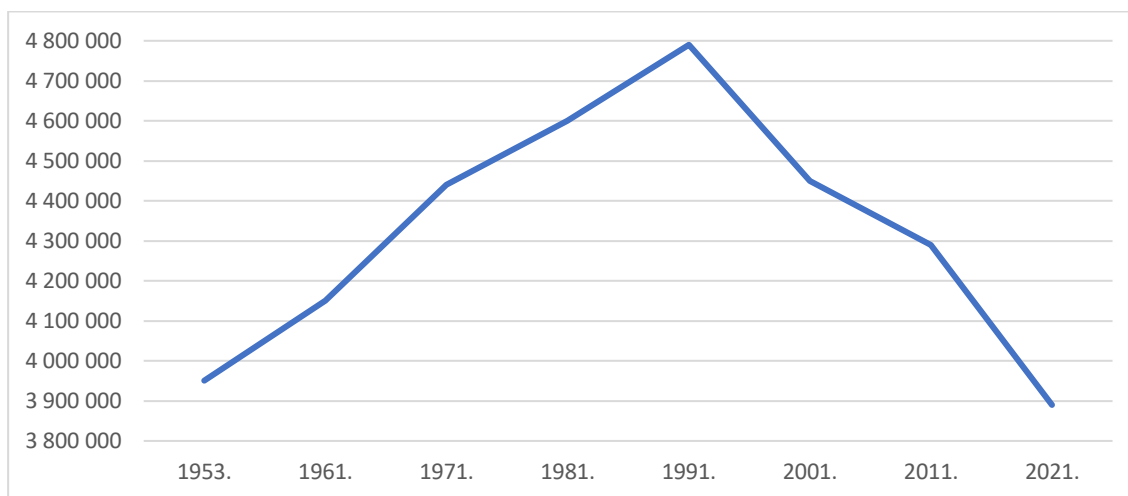
Nefunkcionalni i neodrživi mirovinski sustav ogleda se i u zanemarivanju II stupa i individualne kapitalizirane štednje. Porezni klin u plaćama zaposlenika uvelike zanemaruje II mirovinski stup koji bi trebao osloboditi javne financije od neusporavajućeg propadanja mirovinskog sustava. Krajnje je potrebno provesti reformu koja će omogućavati da svaki zaposlenik Republike Hrvatske kroz radni vijek stekne mirovinu putem II stupa. Paralelno je potrebno postići iznose plaće dovoljne za izdvajanje doprinosa za mirovinsko osiguranje te time raditi na poreznom rasterećenju i održavanju normalne razine cijena.

Demografski aspekt i njegov negativni utjecaj na mirovinski sustav uvelike dovodi u pitanje održivost mirovinskog sustava ne samo u Republici Hrvatskoj već i u cijeloj Europskoj Uniji.

Niske stope fertiliteta, povećanje očekivanog trajanja života te smanjenje broja radnog stanovništva glavni su pokazatelji negativnog utjecaja demografskih promjena na mirovinski sustav Republike Hrvatske. U nastavku prikazani su grafički podaci koji prikazuju probleme hrvatskog mirovinskog sustava.

Grafikon 9 prikazuje kretanje broja stanovnika od 1953.godine do 2021.godine. Iz navedenog grafikona može se jasno iščitati kako je stanovništvo u kontinuitetu raslo od 1953.godine sve do 1991.godine gdje je porast doživio svoj vrhunac. Posljedicama rata, masovnog iseljavanja i rastuće krize taj broj se drastično smanjio. Prema zadnjem popisu stanovništva Republika Hrvatska trenutačno ima 3.871.833 stanovnika. Popisom iz 2011.godine Hrvatska je brojila čak 4.284.889 stanovnika što je smanjenje broja stanovnika za 413.056 osoba ili čak 9,64%. Smanjenje broja stanovnika uvelike je utjecalo na omjer broja korisnika i broja osiguranika.

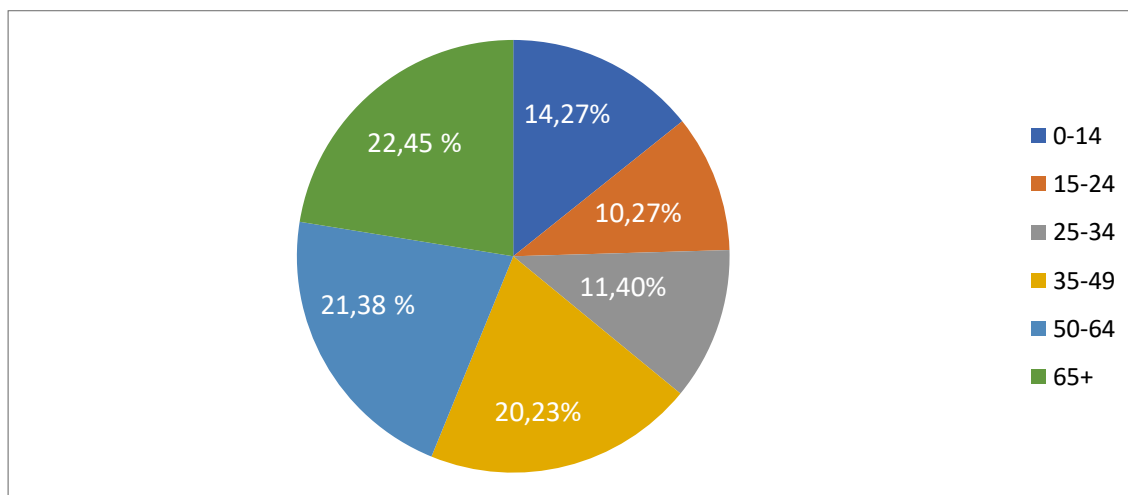
Grafikon 9 Kretanje stanovništva prema popisima (1953.-2021.)

Izvor: rad autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku, 2022.

Grafikonom 10 prikazana je dobna struktura, odnosno postotak starosti stanovništva dobiven Popisom iz 2021.godine. Po posljednjem popisu stanovništva najveći postotak stanovništva je starije od 65 godina te taj postotak iznosi velikih 22,45%. Postotak stanovnika u dobi između 50 do 64 godine je 21,38%. Iz navedenog grafikona možemo iščitati kako u Republici Hrvatskoj prevladava staro stanovništvo te da je broj radno sposobnog stanovništva u padu. Samim time dolazi se do zaključka kako se održivost mirovinskog sustava dovodi u pitanje i kako je sve više korisnika mirovina dok su sredstva limitirana.

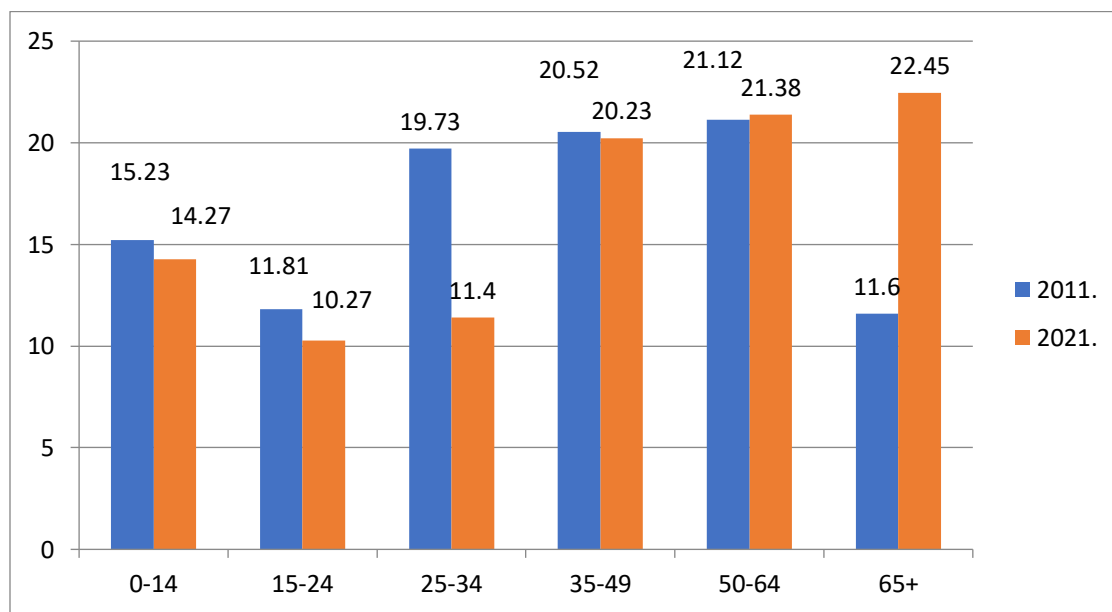
Grafikon 10 Prikaz stanovništva prema starosti, 2021.

Izvor: rad autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Grafikonom 11 prikazana je usporedba dobne strukture stanovništva na temelju podataka iz provedenih popisa stanovništva 2011. i 2021. godine. Iz navedenog grafikona može se zaključiti da se broj osoba starijih od 65+ godina drastično povećao sa 11,60% na čak 22,45%. Ako se uzme u obzir da se rast postotka direktno odnosi upravo na korisnike mirovinskog osiguranja potrebno je zaključiti da dobiveni podaci negativno utječu na održivost mirovinskog sustava. Suprotno pozitivnom trendu upravo se najviše smanjio broj radno sposobnog stanovništva. Radno sposobno stanovništvo smanjilo se za velikih 8,33%. Veliki utjecaj na smanjenje mlađe populacije ima gospodarska situacija u Republici Hrvatskoj. Velik broj radno sposobnog mladog stanovništva počeo se iseljavati sa ciljem pronalaska bolje plaćenog radnog mjesta. Kada se sagleda trenutna situacija u kojoj je starije stanovništvo konstantno u rastu dok je postotak mladog stanovništva u padu postavlja se pitanje koliko je mirovinski sustav održiv i za kojim reformama u budućnosti Vlada treba posegnuti. Prema trenutnim podacima mirovinski sustav nije dugoročno održiv s obzirom na rastući postotak korisnika mirovina i nedovoljna financijska sredstva koja se ulažu u mirovinski sustav.

Grafikon 11 Usporedba dobi stanovništva između 2011. i 2022.g.

Izvor: rad autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Stopa dobne ovisnosti starijih osoba u Republici Hrvatskoj pokazuje odnos stanovništva dobne strukture od 65 i više godina i radno sposobnog stanovništva.

Prema trenutnim podacima OECD-a stopa ovisnosti starijih osoba u 2022.godini iznosila je preko 36%. To prikazuje da na jednu osobu u dobi od 65 i više godina dolazili približno tri radno sposobne osobe. Povećavanjem starenja stanovništva stopa kontinuirano raste te se od 90-ih godine i više nego udvostručila (OECD, 2022.)

Prema zadnjim projekcijama Eurostata (2021.) očekuje se da će do 2060.godine omjer ovisnosti starijeg stanovništva doseći 52,3% što znači da će na jednog starijeg stanovnika u dobi od 65 godina i više biti dva stanovnika u aktivnoj dobi. Također, zajedno s omjerom ovisnosti mladih doseći će gotovo 85% u istoj godini što pokazuje koliko će teret snositi radna populacija kako bi se održao mirovinski sustav.

7. ZAKLJUČAK

Demografska kretanja, gospodarska kretanja i zakonodavstvo najviše utječu na stabilnost i održivost mirovinskog sustava dok omjer osiguranika i umirovljenika kao i udio mirovinskih izdataka u BDP-u i udio prosječne mirovine u prosječnoj plaći (tzv. zamjenska stopa) ključni su pokazatelji primjerenosti mirovina kao i održivosti javnog mirovinskog sustava

Hrvatska je suočena s ekonomskim previranjima, niskim stopama zaposlenosti i visokom nezaposlenošću, demografskim problemima (povećanje očekivanog životnog vijeka, pad nataliteta i iseljavanje) i posljedično vrlo visokim omjerima ovisnosti i nedovoljnim financiranjem mirovinskog sustava. U takvim okolnostima vrlo je teško zadovoljiti održivost i ciljeve primjerenosti bez ugrožavanja jednog donošenjem mjera za postizanje drugoga.

Hrvatski mirovinski sustav suočava se s brojnim problemima koji su ponajviše financijske prirode. Loše upravljanje mirovinskim sustavom čini ga dugoročno neodrživim te, isto tako, ukazuje da su dosadašnje reforme bile malo učinkovite i da je potrebno provoditi reforme na temelju stvarnih i utjecajnih problema.

Trenutni odnos broja umirovljenika u odnosu na broj zaposlenih je 1:1,28 što pokazuje da trenutno zaposleni stanovnici ne uplaćuju ni približno dovoljno novčanih sredstava u mirovinski sustav da bi se osigurala sredstva za isplatu trenutačnih mirovina. Također, najviše sredstava za isplatu mirovina financira se iz državnog proračuna koji nije dovoljan za dugoročno održavanje mirovinskog sustava.

Jedan od najvećih problema povezanih s financiranjem mirovinskog sustava je demografska struktura stanovništva. Produženje životnog vijeka loše utječe na stabilnost mirovinskog sustava. Prema popisu stanovništva iz 2021.godine, Republika Hrvatska ima čak 565.627 stanovnika manje u odnosu na popis iz 2001.godine. Analizom dobne strukture zaključuje se kako je najviše porastao broj starog stanovništva (korisnika mirovina) koji se čak udvostručio u odnosu na prethodno razdoblje. S obzirom na smanjenje osoba u dobi od 25 do 34 godina dolazi se do zaključka da ukoliko se gospodarska situacija ne promijeni, mirovinski sustav dugoročno nije stabilan i održiv. Smanjenje radno sposobnog stanovništva treba prepisati rastućoj inflaciji i masovnom iseljavanju mladog stanovništva u druge zemlje.

Postavlja se pitanje koliko će mirovinski sustav na ovaj način biti održiv te je jasno da su potrebne reforme koje će omogućiti porast broja osiguranika te rasterećenje i ovako preopterećenog financijskog sustava Republike Hrvatske. Zaključak je kako bi se mirovinski sustav postao stabilniji, potrebno je da odnos korisnika mirovine i osiguranika bude u budućnosti što veći. Odnos korisnika mirovina i osiguranika u ovom trenutku iznosi gotovo 1:1 što pokazuje iznimno neodrživ mirovinski sustav te potrebu za reformama i rekonstrukcijom financijskog sustava Republike Hrvatske.

LITERATURA

1. Antešić, D. (2020), (Ne)održivost hrvatskog mirovinskog sustava [Internet], <raspoloživo na: <https://www.liberal.hr/mirovinski-sustav-mirovine-944>>, [pristupljeno 10. 8. 2023.]
2. E-građani (n.d.), Sustav mirovinskog osiguranja [Internet], <raspoloživo na: <https://gov.hr/hr/sustav-mirovinskog-osiguranja/846>>, [pristupljeno 20. 7. 2023.]
3. HANFA (n.d.), Izaberi budućnost: obvezni mirovinski i drugi fondovi [Internet], <raspoloživo na: <https://www.hanfa.hr/edukacija-i-potro%C5%A1a%C4%8Di/financijska-pismenost/izaberi-budu%C4%87nost/#>>, [pristupljeno 17. 7. 2023.]
4. HANFA (n.d.), Mirovinski sustav [Internet], <raspoloživo na: <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>>, [pristupljeno 10. 7. 2023.]
5. HANFA (n.d.), O nama [Internet], <raspoloživo na: <https://www.hanfa.hr/o-nama/djelokrug-i-nadleznost/>>, [pristupljeno 11. 7. 2023.]
6. HANFA (n.d.), Obvezni mirovinski fondovi [Internet], <raspoloživo na: <https://www.hanfa.hr/drugi-i-treci-mirovinski-stup-i-isplata-mirovina/registri/obvezni-mirovinski-fondovi/?sort=Naziv&dir=Asc>>, [pristupljeno 5. 7. 2023.]
7. HANFA (n.d.), Vrste mirovina [Internet], <raspoloživo na: https://www.hanfa.hr/media/9145/vrste-mirovina_.pdf>, [pristupljeno 6. 7. 2023.]
8. Hrportfolio (n.d.), Mirovinski fondovi [Internet], <raspoloživo na: <https://hrportfolio.hr/mirovinski-fondovi>>, [pristupljeno 10. 7. 2023.]
9. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2023), Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje [Internet], <raspoloživo na: <https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/statistika/statisticke-informacije/2023/6/Statisticke-informacije-HZMO-a-6-2023-srpanj-2023.pdf?vel=13662939>>, [pristupljeno 4. 7. 2023.]
10. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2022), Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje [Internet], <raspoloživo na: https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/listalice/mediji/statistika_srpanj/files/assets/common/downloads/publication.pdf>, [pristupljeno 11. 7. 2023.]

11. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2021), Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje [Internet], <raspoloživo na: <https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/statistika/statisticke-informacije/2021/6/Statisticke-informacije-HZMO-a-6-2021-srpanj-2021.pdf?vel=15347539>>, [pristupljeno 17. 7. 2023.]
12. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2020), Obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti [Internet], <raspoloživo na: https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/Publikacije/Mirovine_brosure/I%20-STUP%20-2020.pdf>, [pristupljeno 8. 7. 2023.]
13. HZMO (2023), Izvješće o financijskom poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2022. [Internet], <raspoloživo na: https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/Upravno-vijece/UV_2023/28-sjednica-UV-20-06-2023/Izvjescje-o-financijskom-poslovanju-HZMO-za-2022.pdf?vel=6714286>, [pristupljeno 3. 7. 2023.]
14. HZMO (2022), *Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje 100 godina s vama*, Zagreb: Kerschoffset d.o.o
15. HZMO (2021), Izvješće o financijskom poslovanju Zavoda za 2020. godinu [Internet], <raspoloživo na: https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/Upravno-vijece/UV_2021/5-sjednica-UV-08-06-2021/3-Izvjescje-o-financijskom-poslovanju-za-2020.pdf?vel=1901668>, [pristupljeno 1. 7. 2023.]
16. HZMO (n.d.), O HZMO-u [Internet], <raspoloživo na: <https://www.mirovinsko.hr/hr/o-hzmo-u-210/210>>, [pristupljeno 1. 7. 2023.]
17. Sabor (2023), Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2022. godinu [Internet], <raspoloživo na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2023-05-10/110712/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2022.pdf>, [pristupljeno 2. 7. 2023.]
18. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (n.d.), Uprava za mirovinski sustav [Internet], <raspoloživo na: <https://mrosp.gov.hr/o-ministarstvu/uprava-za-mirovinski-sustav/4113>>, [pristupljeno 20. 6. 2023.]
19. Mirovinsko.hr (n.d.), Povijesni pregled [Internet], raspoloživo na: <https://www.mirovinsko.hr/hr/povijesni-pregled/38>>, [pristupljeno 25. 6. 2023.]

20. Moja socijalna sigurnost (n.d.), Dobrovoljna mirovinska štednja (III stup) [Internet], <raspoloživo na: <https://mss.gov.hr/kapitalizirana-stednja-ii-i-iii-stup/dobrovoljna-mirovinska-stednja-iii-stup/153>>, [pristupljeno 22. 6. 2023.]
21. Narodne novine (2022) *Zakon o mirovinskom osiguranju*. Zagreb: Narodne novine d.d.
22. Narodne novine (2020) *Zakon o obveznim mirovinskim fondovima*. Zagreb: Narodne novine d.d.
23. Narodne novine (2018) *Zakon o dobrovoljnim mirovinskim fondovima*. Zagreb: Narodne novine d.d.
24. Paić Ćirić, M. (2019), Uvjeti za mirovinu u 2019. i ostale izmjene od 1.1.2019., 2019. [Internet], <raspoloživo na: <https://www.teb.hr/novosti/2019/uvjeti-za-mirovinu-u-2019-i-ostale-izmjene-od-112019/>>, [pristupljeno 17. 6. 2023.]
25. Puljiz, V. (2007), Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive, *Revija socijalna politika*, 14(2), pp. 163-192.
26. Raiffeisen istraživanja (2014), Prošlost, sadašnjost i budućnost mirovinskog sustava u RH [Internet], <raspoloživo na: <https://www.rmfi.hr/UserDocsImages/dokumenti/Proslost,%20sadasnjost%20i%20buducnost%20mirovinskoga%20sustava%20u%20RH.pdf>>, [pristupljeno 11. 6. 2023.]
27. REGOS (n.d.), Uvod [Internet], <raspoloživo na: <https://regos.hr/o-regosu/uvod>>, [pristupljeno 11. 6. 2023.]
28. Samodol, A. (2020), Mirovinske reforme kao trajno globalno pitanje i dizajniranje mirovinskog sustava – slučaj Hrvatske, *Međunarodne studije*, 10(1-2), pp. 73-95.
29. Vlada Republike Hrvatske (2023), Piletić: Tri mjere za pola milijuna naših umirovljenika [Internet], <raspoloživo na: <https://vlada.gov.hr/vijesti/piletic-tri-mjere-za-pola-milijuna-nasih-umirovljenika/37733>>, [pristupljeno 29. 6. 2023.]
30. Vukorepa, I. (2015), Izgubljena između održivosti i primjerenosti: Krićka analiza parametarske reforme hrvatskog mirovinskog sustava, *Revija za socijalnu politiku*, 20 3(3), pp. 279-308.

POPIS SLIKA

Slika 1 Ustrojstvo Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje	10
Slika 2 HANFA – organizacijska struktura	13
Slika 3 Obvezni mirovinski fondovi u Republici Hrvatskoj	15
Slika 4 Prosječne neto plaće, neto mirovine i udio mirovina u neto plaćama u 2022.	21
Slika 5 Primici iz I. stupa u 2021. i 2022. godini	23

POPIS TABLICA

Tablica 1 Kretanje ukupnih primitaka i izdataka Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje od 2019. do 2022. godine	11
Tablica 2 Dobrovoljni otvoreni mirovinski fondovi u Hrvatskoj	17
Tablica 3 Broj korisnika mirovina koji su pravo na mirovinu ostvarili prema zakonu o mirovinskom osiguranju	19
Tablica 4 Omjer osiguranika i umirovljenika lipanj od 2021. do 2023.	21

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1 Stanje mirovinskog sektora od 2002. do 2018. u %	4
Grafikon 2 Kretanje neto imovine obveznih mirovinskih fondova	16
Grafikon 3 Kretanje broja korisnika mirovina prema godinama (za prosinac, isplata u siječnju) ..	18
Grafikon 4 Kretanje broja osiguranika prema godinama	19
5 Grafikon Osiguranici prema godinama života	20
Grafikon 6 Prihodi I. stupa	22
Grafikon 7 Godišnji nominalni prinosi indeksa MIREX za kategorije A, B i C	24
Grafikon 8 Uplate u II. stup i tranzicijski trošak	24
Grafikon 9 Kretanje stanovništva prema popisima (1953.-2021.)	30
Grafikon 10 Prikaz stanovništva prema starosti, 2021.	30
Grafikon 11 Usporedba dobi stanovništva između 2011. i 2022.g.	31